

Sólyom Réka

Beszámoló a XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszusról, különös tekintettel az Anyanyelvoktatás, anyanyelv-pedagógia szekcióra

2013. március 26–28-án az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara és a Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete (MANYE) szervezésében rendezték meg a XXIII. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszust *Nyelv-társadalom-kultúra. Interkulturális és multikulturális perspektívák* címmel Budapesten, az ELTE Bölcsészettudományi Karán. A szervezőbizottság tagjai Ladányi Mária (elnök), Vladár Zsuzsa (titkár), Antalné Szabó Ágnes, Bándli Judit, Bóna Judit, Boócz-Barna Katalin, Eitler Tamás, Kis Ádám, Knapp Ilona, Kóczán András Imre, Raácz Judit, Sárdi Csilla, Tóth Etelka és Trebits Anna, a programbizottság tagjai pedig Klaudy Kinga (elnök), Bartha Csilla, Fóris Ágota, Gósy Mária, Heltai Pál, Illés Éva, Károly Krisztina, Kis Ádám, Knapp Ilona, Kontra Edit és Szili Katalin voltak (1).

A háromnapos kongresszus megnyitóján köszöntőt mondott Tarlós István, Budapest főváros főpolgármestere, a kongresszus fővédnöke, Borsodi Csaba, az ELTE rektorhelyettese, Dezső Tamás, az ELTE BTK dékánja, illetve Klaudy Kinga, a MANYE elnöke. A megnyitó után Székely Gábornak Szépe Györgyre emlékező szavait hallgathatták meg a résztvevők, majd átadták a Brassai-díjat, amelyet 2013-ban Fóris Ágota, a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kara Magyar Nyelvtudományi Tanszékének tanszékvezetője kapott.

A kongresszus első napján, március 26-án délután két plenáris előadást hallgathattak meg az érdeklődők. Kiss Jenő, az ELTE BTK professzora *Nyelv, nyelvhasználat és társadalom (Gondolatok egy mindenkor időszzerű kérdésköréről)* című előadásában a nyelvhasználat nyelvi rendszerbe és társadalmi környezetbe ágyazottságáról, a nyelvhasználat és a nyelv kutatási lehetőségeiről beszélt. Hangsúlyozta az alkalmazott nyelvészet és a „hasznos nyelvészet” fontosságát, valamint kiemelte a nyelvi változási folyamatok, a nyelvi változásokba való beavatkozás/be nem avatkozás kérdését, amely olyan területekhez is elvezet, mint a nyelvi kultúra, a nyelvi tervezés, a nyelvművelés, a nyelvpolitika vagy a terminológia.

A második plenáris előadást Szöllősy-Sebestyén András, a MANYE főtitkára, a 2012. év Brassai-díjasa tartotta *Fából vaskarika IV., avagy az alkalmazott nyelvészet elmélete* címmel. Előadásában emellett érvelt, hogy az alkalmazott nyelvészet nem az elméleti nyelvészet gyakorlati alkalmazása, és mint ilyen nem alkalmazott diszciplína, hanem önálló szakmai tudományág, amelynek középpontjában a nyelv mint a folyton változó környezetével funkcionális kölcsönhatásban lévő jelenség áll. Hangsúlyozta: a fentiek értelmében a nyelv nem pusztán strukturális vagy funkcionális, hanem evolúciós rendszernek tekinthető, tekintendő.

A második napon, március 27-én szintén két plenáris előadáson vehettek részt az érdeklődők. Az elsőt Kövecses Zoltán, az ELTE BTK professzora tartotta *A metaforahasználat (társadalmi-kulturális) kontextusa* címmel. A metaforákat és a metaforahasználatot a kommunikációs folyamat során vizsgálva, példákkal bemutatva arra kereste előadásában a választ, hogy miként befolyásolja a kontextus a metaforikus konceptualizációt. Rámutatott arra, hogy a metaforák használatában, a metaforákat tartalmazó megnyilatkozások megalkotásában kiemelkedő szerepük van a társadalmi és a kulturális körülményeknek.

A második plenáris előadást Földes Csaba, az Erfurti Egyetem Bölcsészettudományi Karának professzora tartotta *Kultúra, interkulturalitás és hibriditás – mint kulcsszavak a nyelvészetben* címmel. Előadásának bevezetőjében rámutatott arra, hogy a nyelvtudomány – más tudományterületekkel ellentétben – ez idáig

viszonylag kismértékben vizsgálódott a kultúra és az interkulturalitás területén, ezért nyelvészeti szempontból vizsgálta a kultúra és az interkulturalitás terminológiáját, illetve az e jelenségek következtében létrejött hibriditás folyamatát. A jelenségeket példák sokaságán és az ezek mögött rejlő összefüggések bemutatásán keresztül világította meg, így mutatva rá a hibridizációs folyamatok osztályozásának, csoportosításának a szükségességére.

A kongresszus zárónapján, március 28-án délután ismét két plenáris előadás hangzott el. Hidasi Judit, a Budapesti Gazdasági Főiskola professzora *Interkulturális kommunikáció – multikulturális kontextus* címmel tartott előadásában olyan közkeletű fogalmak kialakulását, megjelenését és különbségeit tekintette át, mint a globalizáció, az interkulturalitás, a nemzetköziesedés, a multikulturalizmus, a plurikulturalizmus, az integráció, a diverzifikáció vagy a sokszínűség. Ezután felhívta a figyelmet a fogalmak mögött rejlő nyelvi tartalomra, valamint a fogalmak közti átfedésekből fakadó anomáliákra. Rámutatott azokra a megjósolható tendenciákra, amelyek várhatóan hatással lesznek a személyközi és a közéleti kommunikáció alakulására, továbbá bemutatta a nyelvek szerepét és lehetőségeit a kialakult multikulturális környezetben.

A zárónap második plenáris előadását Frank Tibor, az ELTE BTK professzora tartotta *Az angol nyelv történeti útja a világnyelvhez* címmel. Előadásában összefoglalta az angol nyelv világnyelvvé válásának történelmi és kommunikációs okait, majd bemutatta a mai állapotokat a nyelv használatával kapcsolatban. Rámutatott annak a félelemnek az irrealitására, amely a latinéhoz hasonló elhalását vizionálálja, és hangsúlyozta: napjainkban egyre inkább angol nyelvekről beszélhetünk. Megállapította, hogy bár a nemzeti nyelvek féltése jogos és fontos, a nemzetközi megértés szempontjából kifejezetten előnyös, hogy az angol mint közös nyelv jelen van.

A munka a plenáris előadásokon kívül tizenhárom szekcióban folyt, amelyek közül öt esetében két párhuzamos alszekció is működött. Az érdeklődők az alábbi szekciókban hallgathattak előadásokat: Anyanyelvoktatás, anyanyelv-pedagógia; Fordítástudomány; Az idegen nyelvek oktatása; Interkulturális kommunikáció; Lexikológia, lexikográfia, névtan, nyelvföldrajz, történeti szociolingvisztika; A magyar mint idegen nyelv oktatása; A média és a web nyelve; Pragmatika, szövegtan, diskurzuselemzés; Pszicholingvisztika; Szaknyelvi kommunikáció és terminológia; Számítógépes nyelvészet, írás, helyesírás; Szemantika és kontrasztív nyelvészet; Szociolingvisztika. Mivel a kongresszuson közel kétszáz előadás hangzott el, valamennyi bemutatására nincs lehetőség, így a jelen összefoglaló az Anyanyelvoktatás, anyanyelv-pedagógia szekció munkájára, az ott elhangzott előadásokra koncentrál (2).

Ebben a szekcióban, amelynek elnöke Antalné Szabó Ágnes volt, összesen hat előadás hangzott el. Vitézy Borbála *Nyelvész urak jobban „tudják”. A költő jobban „érzi” (Arany János). Újra a magyar nyelv és irodalom tantárgyi integrációjának lehetőségeiről a középiskolai magyartanításban* című előadásában rámutatott arra, hogy a magyar nyelv és irodalom tantárgyi integrációját, bár erre a NAT kerettanterve is lehetőséget ad, sok félreértés övezi. Hátrányként kiemelte a témával kapcsolatban azt, hogy az anyanyelv-pedagógiával foglalkozó kutatók számára igen kevés adat áll rendelkezésre a középiskolai oktatásban e téren meglévő tapasztalatokról. Bemutatásában ezután történeti szempontú megközelítést alkalmazva konkrét munkákat elemzett. Az előadó több tankönyvet, munkafüzetet és szöveggyűjteményt is körbeadott az érdeklődőknek, miközben ismertette a tankönyvcsaládok tagjainak együttes elemzési lehetőségeit, módszertani leírását.

1. kép
Vitányi Borbála előadása

Makkos Anikó *Írásbeli szövegalkotás a közoktatásban és a közoktatás után* című előadása volt a második a szekcióban. Az előadó vizsgálatában arra helyezte a hangsúlyt, hogy a központi középiskolai felvételi és a kétszintű érettségi középszintű írásbeli szövegalkotási feladatai magyar nyelv és irodalom tantárgyból milyen mértékben tükrözték a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott elvárásokat. A felsőoktatásban születő anyanyelvi szövegek vizsgálatának segítségével bemutatta, hogy ezek a szövegek több tekintetben is eltérnek a korábban alkalmazottaktól, így értékelésükkor másfajta kritériumrendszer használata válik szükségessé. Bemutatta továbbá az írásbeli szövegalkotás néhány olyan részterületét is, amelyet érdemes lenne fejleszteni a felsőoktatási tanulmányok során. „Nem szabad elszakítani a diákok a nyelvtől” – hangsúlyozta.

Sólyom Réka *Neologizmusok használatának és megértésének vizsgálata: egy szövegértési felmérés tanulságai* című előadásában egy 2012 őszén és 2013 elején felvett szövegértési felmérés eredményeit összegezte. A felmérés – amelyet három korcsoportban: 14–15 éves diákok, 18–19, illetve 21–23 éves (első- és harmadéves) egyetemi hallgatók között végzett el az előadó – néhány kiválasztott neologizmushoz (például *e-könyv olvasó*, *kanapészfőrf*, *pilótaprogram*) kapcsolódó értelmezési, megértési, esetenként félreértési folyamatokat vizsgált, bemutatva az egyes korcsoportok körében kimutatható értelmezési stratégiákat és e stratégiák különbségeit az egyes korcsoportok függvényében. Az előadás rámutatott továbbá arra is, hogy milyen stílustulajdonítási folyamatok és attitűdök figyelhetők meg a feladatlapban megadott új szavakkal, kifejezésekkel kapcsolatban.

A szekció második részében ugyancsak három előadás hangzott el. Keszy-Harmath Dániel *Facebook-retorika tanár és diák között* című előadásában szintén aktuális kérdést vizsgált: az elektronikus kommunikáción belüli kommunikációs partnerek mint „on-lények”, különösen a tanár és a diák kommunikációját mutatta be egy kérdőíves felmérés segítségével, amelyben üzenőfali bejegyzéseket és azokhoz kapcsolódó hozzászólásokat (kommenteket) vizsgált. Elemzésében a médiaretorika, a diskurzuselemzés és a kognitív szövegtan eszközeit használta fel. Rámutatott arra, hogy a számítógép által közvetített kommunikáció során úgynevezett hibrid kommunikációs formák alakulnak ki. Jellemző továbbá a bejegyzések lezáratlansága, nyitottsága, ezekhez újabb és újabb hozzászólások érkehetnek.

Szabó Tamás Péter *Rutinná vált hagyomány. Metanyelv az iskolában* című előadása egy korábban felvett komplex anyanyelv-pedagógiai interjú és a hozzá kapcsolódó órajegyzőkönyvek anyagaiban az iskolai élőnyelvi diskurzusok felhasználásával vizsgálta a metanyelvi diskurzusban megjelenő ellentmondásokat. Hangsúlyozta, hogy a vizsgált közegben nem arról van szó, hogy a beszélők rendszertelenül, esetleg

„zavartan” fogalmaznák meg mondanivalójukat, hanem olyan, előzetesen megtanult szövegpaneleket építenek a diskurzusba, amelyek tanári közlésekből, szótárakból, tankönyvekből és egyéb forrásokból származnak. Következtetésében kiemelte: a metanyelvi produkció erősen kontextusfüggő, és mint ilyen sajátos vizsgálati módszerekkel kell megközelíteni.

2. kép
Szabó Tamás Péter előadása

A szekciót Antalné Szabó Ágnes szekcióelnök *A tanári kérdezési stratégiák beszédmintázatai* című előadása zárta, amely a címben meghatározott témát pragmatikai és pedagógiai szempontból vizsgálta. A vizsgálat korpuszát magyar nyelvi órák digitálisan és kézi lejegyzéssel rögzített anyaga adta. Az előadás foglalkozott egyrészt a tanári tanórai kérdezési stratégiákkal, másrészt a tanári kérdések funkcióival és verbális realizációival, rámutatott továbbá a tanári kérdezési stratégiák pedagógiai szerepére is. Az előadó kiemelte, hogy a tanárok különböző kérdezési stratégiákat alkalmaznak a tanórai diskurzusban, és ezekhez eltérő beszédforduló-mintázatok társulnak.

A kongresszuson sokféle előadás hangzott el sokféle témában. A kávészünetek, valamint az első nap estéjén rendezett fogadás a szekciókban zajló munkán kívül lehetőséget teremtettek a személyes megbeszélésre, a tapasztalatcserére és az ismerkedésre is. Összességében elmondható, hogy magas színvonalú szakmai munka folyt a konferencia három napja alatt: a résztvevők szakmai tapasztalatokban és személyes élményekben gazdagodhattak a 2013-as MANYE-kongresszuson.

Irodalom

- (1) <http://manyexxiii.elte.hu/> (2013. április 28.)
(2) http://manyexxiii.elte.hu/MANYE_2013_programfuzet.pdf (2013. április 28.)

Sólyom, Réka: Report on the 23rd Conference on Hungarian Applied Linguistics, with special attention to the session on First language teaching

Az írás szerzőjéről

Sólyom Réka

Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest, Magyarország

solyomreka[kukac]hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0620-9262>